

Tudi mali so lahko veliki v evropski diplomaciji (‘The small can be big, too, in the European diplomacy’)

Inštitut Evropski svet za zunanje odnose nekoliko provokativno napoveduje, da bodo v letu 2013 zunanjo politiko Evropske unije vodile predvsem “male” države. Ni presenetljivo, da Slovenije kljub nekaterim njenim pobudam ni v ospredju.

Evropski inštitut meni, da se velike članice Unije ukvarjajo predvsem s krizo in evrom, Velika Britanija sama s sabo, zato pobude v evropski zunanji politiki vse bolj prevzemajo druge, večinoma »manjše« države, denimo Švedska, Poljska, Nizozemska, Finska. Mnogi Slovenije ne vidijo kot posebno dejavne, nove strategije zunanje politike (zadnje imamo iz leta 1999), ki bi podrobneje opredelila tudi njeno evropsko vlogo, še ni in je ob trenutnih političnih dogajanjih verjetno še nekaj časa ne bo. Za Slovenijo je trenutno v ospredju Hrvaška.

Šteje tudi notranjepolitična stabilnost

Profesor mednarodnih odnosov na fakulteti za družbene vede (FDV) dr. Zlatko Šabič o napovedi londonske organizacije pravi, da imajo male države več možnosti za »moralno liderstvo«, vendar le, če imajo razvita močna sredstva zunanje politike (denimo razširjeno diplomatsko mrežo), kar omenjene države imajo. Ni pa to vse, dodaja Šabič. Štejejo namreč še zunanjepolitične prioritete (Nizozemska in Švedska sta denimo dolga leta veliko denarja namenjali državam v razvoju), regionalna usmerjenost pa tudi procesi v domači politiki ter ekonomska situacija in navsezadnje človeški viri, ki morajo biti kombinacija mladosti, izobrazbe in izkušenosti.

Nekdanji zunanji minister in zdaj evropski poslanec Ivo Vajgl je med majhnimi državami, ki so v mednarodnih zadevah nadpovprečno aktivne in pomembne, omenil tudi Dansko, Švico, Vatikan, ni pa prepričan o tem, da se pri razmerju sil v evropski zunanji politiki kaj bistvenega spreminja v prid majhnih držav, kot trdijo v omenjenem think tanku. Po njegovem sicer možnosti za širšo afirmacijo manjših držav kljub temu obstajajo, če so te vztrajne, če imajo jasno začrtane strateške prioritete in ugled, ki je zasnovan na razmerah doma – na gospodarski trdnosti, spoštovanju pravne države in človekovih pravic, mednarodni solidarnosti. Da velike države zunanje politike ne bodo spustile iz rok, je prepričan tudi nekdanji zunanji minister Boris Frlec. Svež primer je Mali, kjer je Francija po navedbah diplomatov sama sprejela odločitev o vojaškem posredovanju.

Vodja oddelka za mednarodne odnose v EU in diplomatske študije na evropskem kolidžu v belgijskem Bruggeu Sieglinde Gstöhl pravi, da so se nekatere manjše članice EU specializirale za niše v diplomaciji, denimo v vlogi mednarodnih mediatorjev. Druge so bolj naklonjene tihi diplomaciji, vendarle pa so večje države tiste, ki vodijo evropsko zunanjo politiko, saj se morajo ukvarjati s precej širšimi nacionalnimi interesi kot male države in imajo bolj razvejano administrativno in diplomatsko mrežo.

Nekatere odmevne slovenske pobude

Po mnenju Frleca je eden največjih mednarodnih uspehov Slovenije ustanovitev mednarodnega sklada za razminiranje (ITF). Tega je leta 1998 ustanovila slovenska vlada kot pomoč pri razminiranju BiH, nato pa se je dejavnosti razširila na druge zainteresirane države. »Prav ta primer kaže, da je lahko manjša država z dobro pobudo učinkovita, odmevna in prepoznavna,« se je strinjal prav tako nekdanji zunanji minister in evropski poslanec Lojze Peterle. »Potrebne so dobre ideje in pobude, najbolj pa bi bil vesel, če bi bile naše ideje uspešne znotraj skupne zunanje in varnostne politike EU,« je pristavil.

Zunanji minister Karl Erjavec je za Dnevnik poudaril, da slovenske pobude niso vezane zgolj na razminiranje, ampak se dotikajo tako regionalnih kot tudi horizontalnih mednarodnih tem. »Konkretno sem kot zunanji minister skupaj z avstrijskim kolegom opravil obisk v BiH, kjer sva zastopala tudi visoko predstavnicu EU in tako prenašala dogovorjena stališča celotne EU. Tovrstne aktivnosti imajo pomembno dodano vrednost in poudarjajo vlogo Slovenije,« je prepričan Erjavec.

Minister Karl Erjavec se je pred dnevi denimo tudi z zunanjimi ministri Avstrije, Danske in Irske zavzel za prenos primera Sirije pred Mednarodno kazensko sodišče in obsodil nasilje režima v Damasku. Treba pa je priznati, da se zadnje čase slovenska zunanja politika, ki je dolgo časa imela določeno težo zaradi zgodovinskega poznavanja zahodnega Balkana, ukvarja predvsem s Hrvaško – in še tukaj tik pred rokom za oddajo memoranduma arbitražnemu sodišču v Haagu na dan priplavajo nesoglasja v politiki.

Za zdaj še zunanji minister Erjavec – v DeSUS povezujejo odhod iz koalicije z ratifikacijo hrvaške pristopne pogodbe z EU, kar bi lahko poslanci storili najkasneje na aprilski seji parlamenta – ključni interes malih držav članic EU vidi v tem, da s svojo proaktivnostjo prevzamejo svoj del odgovornosti za razvoj in stabilnost evropskega prostora in tako povečajo vpliv EU kot globalnega igralca in svoj vpliv znotraj EU. »Ta dva interesa se med seboj dopolnjujeta in sta tudi v skladu s slovensko vizijo nadaljnjega razvoja EU in njene vloge v prihodnji mednarodni arhitekturi,« je dejal in dodal, da imajo prav manjše članice prednost, da lahko o določenih vprašanih mednarodne skupnosti zavzamejo stališče, ki je največkrat razbremenjeno specifičnih bilateralnih interesov.

Slovenija vendarle preveč previdna

Čeprav je Slovenija začela s pobudo o preprečevanju genocida in je dejavna pri izobraževanju za človekove pravice, pa je mnogi ne vidijo kot posebno aktivne v evropski zunanji politiki. »Slovenija v prvih dveh desetletjih samostojnega nastopanja v mednarodni politiki ni izoblikovala nekakšne dodane vrednosti, ampak je predvsem pazila, da ne bi s preveč pogumnimi potezami vzbudila pozornosti velikih igralcev,« ocenjuje evropski poslanec Ivo Vajgl. Po njegovem bi se to moralo spremeniti in odražati tudi pri glasovanjih v Združenih narodih, pri sodelovanju v pobudah za razorožitev, posebej jedrskem, za reševanje zamrznjenih sporov, pri pobudah za zaščito šibkih, kot so ženske, otroci ipd.

»Slovenija ima trenutno veliko preveč podrejeno vlogo in se ozira na to, kaj bodo rekli drugi. Obnaša se pragmatično. Pragmatizem je sicer dober, škodljiv pa, ko se prelevi v nenačelnost,« je ocenil Boris Frlec, ki je pri tem omenil po njegovem sramotno slovensko glasovanje v OZN glede Palestine. Spomnimo: večina članic OZN in EU je novembra glasovala za dvig statusa Palestine v generalni skupščini, Slovenija pa se je vzdržala. »Ni treba biti ob vsaki priložnosti všečen velikim prijateljem,« je jasen Frlec.

Slovenija je sicer priložnost večjega angažmaja v zunanjepolitičnih dejavnostih EU že imela kot predsedujoča EU v prvi polovici leta 2008, poudarja dr. Zlatko Šabič s Fakultete za družbene vede. Po njegovem za zdaj ne izpolnjuje pogojev za prevzemanje aktivne vloge v zunanji politiki; tisto, kar Slovenija res ima, pa je potencial. »Poleg izkušenih tudi mlade odlične diplomate, skupaj z izobraženimi mladimi, ki bi želeli delati v zunanjem ministrstvu, pa zaradi aktualne zaposlitvene politike tega ne morejo,« pravi Šabič, ki dodaja, da naši državi ni v prid niti gospodarska situacija niti turbulentno stanje v notranji politiki.

Navsezadnje igra vlogo tudi odsotnost zunanjepolitične strategije. Zadnjo imamo iz leta 1999, ko Slovenija še ni bila članica EU in Nata, ko še ni bilo sporazuma o vprašanih nasledstva nekdanje SFRJ, ko še ni bilo samostojnega Kosova, gospodarske krize... Novo strategijo pripravlja strateški svet pod vodstvom dr. Andreja Rahtena, ki je še pred vladno krizo »upal«, da bi jo lahko dobili v tem mandatu. Zunanje ministrstvo je sicer tik pred novim letom izdelalo interni dokument kot izhodišče za nadaljnji premislek. Ker se moči v svetu spreminjajo, se temu prilagaja tudi Slovenija, zato je poudarek v navedenem osnutku na gospodarski diplomaciji, strateških partnerjih zunaj EU, položaju Slovenije v mednarodni skupnosti, skrbi za slovensko manjšino in za slovenske državljane.

Pomembna tudi gospodarska diplomacija

Dr. Bojko Bučar s katedre za mednarodne odnose na FDV pravi, da takšen dokument potrebujemo, seveda pa se takoj pojavi vprašanje, kaj naj notri piše in ali ga bomo sploh uresničevali. »Zdi se mi, da je v Sloveniji veliko papirja, ki se ga nihče ne drži. V principu pa bi potrebovali takšen dokument, da prenehamo govoriti, da smo izpolnili vse strateške cilje in da je zunanja politika zdaj stvar tekočih zadev. To je grozno, več kot osem let je namreč že minilo, odkar smo vstopili v EU in Nato.«

V zadnjem obdobju se je med posebej poudarjene naloge diplomatskega aparata vidno prebila predvsem gospodarska diplomacija. Izpostavlja se kot mehanizem odpiranja vrat slovenskim podjetjem v času krize, posebej zunaj EU. »Pomembno je, da ministrstvo pomaga ustvarjati takšno okolje, v katerem gospodarstveniki lažje delujejo, da sprejema sporazume, ki olajšajo delo gospodarstvu, in da ambasade po svojih možnostih in sposobnostih pomagajo gospodarstvenikom,« pravi predsednik Slovenskega društva za mednarodne odnose dr. Jože Kunič. Vendar dodaja: »Mnogokrat pa se pretirava v tem, da se pričakuje, da bo ministrstvo direktno delovalo na kakšne konkretne posle. To ministrstva sorazmerno redko počnejo, razen ko gre za kakšne res zelo velike posle, ki so v državnem interesu.«

Med primere takšnih velikih poslov gotovo sodi plinovod Južni tok, ki so mu lani dokončno dahnilo »da« in ki je dokaz, da je gospodarska dimenzija odnosov z Rusijo intenzivnejša od politične, kar je nekako v skladu s poudarki omenjenega dokumenta o zunanji politiki iz leta 1999. To je prav obratno kot v primeru Združenih držav, kjer se izpostavlja dobro politično sodelovanje, medtem ko je pri gospodarskem precej več težav, kot je razvidno tudi iz izjav ameriškega veleposlanika Josepha Mussomelija.

Četudi bi Slovenija želela na ravni EU prodreti s kakšno pobudo, je trenutek zaradi notranjepolitičnih trenj in zapletov s Hrvaško manj ugoden. Že leta 2008, ko je Slovenija po končanem predsedovanju Uniji zablokirala hrvaška pristopna pogajanja, je marsikdo njeno potezo videl kot izkoriščanje pozicije močnejšega. Če pri nas ne bi prišlo do ratifikacije hrvaške pristopne pogodbe in naša južna sosedka ne bi 1. julija postala 28. članica EU, bi lahko najbolj negativne posledice čutila prav Slovenija. Kot je pred dnevi na obisku v Sloveniji poudaril Avstrijec Hannes Swoboda, vodja socialistov v evropskem parlamentu, v zadnjih desetletjih ni bilo nobenega primera, da bi vstop neke države, ki je prestala pristopna pogajanja in pridobila širše soglasje, na koncu ovirala neratifikacija pristopne pogodbe s strani ene od držav članic EU.

Treba je biti dovolj ambiciozen in razpolagati z domišljenimi argumenti, do katerih lahko slovenska diplomacija pride le, če bo tesno sodelovala s čedalje bolj razvito civilno družbo.
Ivo Vajgl, evropski poslanec in nekdanji zunanji minister

Vir / Avtor: Ana Vučina Vršnak, Andrej Brstovšek

11. februar 2013

(nazadnje spremenjeno: 10 februar 2013)

Oznake: Slovenija, Zunanja politika

<http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/tudi-mali-so-lahko-veliki-v-evropski-diplomaciji->